

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1,50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 22. maja 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejcek) v Ljubljani

„Zbor“

Nacionalistični diktatorski režimi so doživeli svoj dokončni polom.

Tirati ga do konca bi pomenilo staviti usodo države na kocko. Vsa sredstva in vse možnosti državne oblasti je ta unitarizem izčrpal, vso državno upravo, vse društveno življenje, vse vzgojstvo je vpregel v svoj voz in brez moralnih pomislekov izrabil svojo moč v policijskih režimih, a dosegel je prav nasprotno od tega, kar je nameraval. Zapravil je velikanski moralni kapital navdušenja za to državo in danes stoji na razvalinah svojih načrtov. Danes ne ve, ne kod ne kam. Zaman išče politično formulo, ki bi dopuščala, da jutri desnica zopet lahko vzame, kar danes leviča v skrajni stiski ponuja. Vse garniture njegovih političnih glav so izrabljene. Starim politikom nihče več ne zaupa, četudi neprestano menjajo svoj politični suknič in skušajo z vsemi sredstvi politične parfumerije pomladiti svoj ostareli obraz. Njih doba je bila. Ta nacionalizem ne more roditi iz sebe nobene plodne misli in je obsojen, da se zaduši v lastnih zumetničenih in skonstruiranih ideologijah in večnih protislovjih.

Samo en pojav je še, ki skuša rešiti idejno osnovo tega nacionalizma in si daje videz novega pokreta. To je Ljotičev »Zbor«. Pristen otrok je tega nacionalizma. Idejno se hrani iz istih virov in je meso in kri od istega mesa in iste krvi. Kakor vsi njegovi predhodniki, gre »Zbor« mmo osnovnih vprašanj državnega sožitja Srbov, Hrvatov in Slovencev in zato ga čaka ista usoda, kakor vse druge nacionalne »podvige«.

Če se kljub temu z njim bavimo, storimo to, ker je naša naloga, da se bojujemo proti vsem pojavom, ki bi utegnili zavirati zbiranje in formiranje naših narodnih sil v enotno ljudsko voljo. Sredi čiščenja in vretja je slovenski narodni organizem. V tej prehodni dobi politične razrvanosti in šibkosti, ko si pravo ljudsko gibanje mukoma išče svoj izraz, ko si tisoči žele sveže sape in novega krepkega življenja, je ugodno ozračje za vsakovrstne politične pustolovščine in poskuse. Vse, kar ima videz novega, privablja lahkovorne ljudi. Najbolj neumna gesla vžigajo

pri njih in najslabši politični ribiči najdejo v motnih vodah svoj plen. Vsi poizkusi jugoslovenskega fašizma, zasnovanega na nenarodni in protinarodni osnovi, morajo žalostno propasti in ne morejo ustaviti političnega razvoja v jasno nakazani smeri, trenutno pa vendar ovirajo naše politično strezljenje in begajo šibke duhove. Država prav gotovo političnih poskusov v tej smeri ne more več prenašati in vsakemu razsodnemu politiku je jasno,

Vsak nacionalizem pa pomeni zavlačevanje in poostritev tega vprašanja. Ljotičev nič manj ko vsak drugi.

Doba slepomišenja v načelnih vprašanjih našega državnega in narodnega življenja je za nami. Noben nov politični evangelij ne bo več zabrisal načelnih razlik, ki dva tabora brezkompromisno ločijo in naši nasprotniki se bodo morali navaditi, da bomo imenovali stvari, ki nas pečejo, s pravim imenom. Nasproti unitaristični koncepciji države, osnovani na politični dogmi o enotnem jugoslovanskem narodu, stoji koncepcija nasprotnega tabora, ki je osnovana na načelu polne enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev kot narodnih individualnosti. Nič drugega ne zahteva ta tabor, ko popolno izvedbo tega načela z vsemi ustavnimi poroštvi. Centralizem in

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanjji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvorno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Ob desetletnici smrti Srečka Kosovela

(* 18. III. 1904 — † 27. V. 1926)

Nekaj žalostnega, težkega je v vsaki smrti kljub temu, da je že od začetka stvarjenja uamenjena slehernemu živemu bitju. Vso njeno tragiko pa občutimo šele takrat, kadar umrje sredi največjega zagona in dela mlad človek, kot je bil Srečko Kosovel.

V dveh zbirkah nam je ohranjeno njegovo pesniško delo, ki ga uvršča med najmočnejše talente slovenske poveljne lirike. Toda njegovi članki, ki jih je po večini priobčil v »Mladini«, kateri je bil tudi urednik in idejni vodja, še vedno čakajo, da bi jih kdo zbral in pokazal javnosti v vsej njihovi pomembnosti za naš kulturni razvoj. Kajti Srečko Kosovel ni bil samo pesnik, temveč tudi izrazit kulturni delavec, ki je začel s svojimi tovariši v »Mladini« v znamenju človečnosti borbo za lepšo bodočnost slovenskega naroda.

Da ga naša javnost spozna tudi s te strani, priobčujemo njegove »Uvodne besede« v II. letnik »Mladine« (1925/26), ki dobro kažejo njegova načela v kulturnem, gospodarskem in socialnem življenju.

Zakaj grmijo taki plazovi obupa na nas? Zakaj omahuje naš korak trikrat na dan? Zakaj tone naša misel v trajni maloupnosti, zakaj omahne ob prvem poletu in pade pobita, za vekomaj ubita na tla, žalosten spomin in ovira na poti? Ali je res samo poguma premalo? Ali je res samo vztrajnosti premalo?

S filmsko naglico beži čas mimo nas. Še pri nas, koder si vsako gibanje lomi petoti v reakcio-

narnem gozdu malotnih razmer, še pri nas, se mi zdi, beži vse tako mimo: z nervozno hitrostjo, obupno naglico, raztrgano, ubito. In vendar ne dušijo nikjer napredka in razvoja (dasi ga s tem pospešujejo!) tako, kakor pri nas.

Zdi se mi pa, da je ravno v tem kaotičnem kopičenju dogodkov in doživljanjev potreba: mirnega gledanja. Kajti vlak vidiš šele tedaj, ako stojiš ti pri miru, če bežiš z njim, ga ne vidiš.

To mirno gledanje nas usposablja trezno presojeti stanje sodobnosti. Kajti ravno v sodobnosti moramo pogrezniti temelje bodočnosti, temelje našega dela. Naše delo se ne lovi za senzacijo dneva, ne sme iskati od dneva priznanja, marveč od bodočnosti.

Zato, ker ne delamo, obupujemo, omahujemo trikrat na dan. Zato, ker ni vere več, vere v bodočnost, vere v delo, ki jo pripravlja, vere v delo, posvečujoče, zmagujoče. A samo delo vodi k zmagi.

* * *

Težki dogodki padajo na nas, kakor preizkušnja. In nikogar ni, ki bi pokazal smer, odkoder prihaja rešitev (so že, a morajo molčati!). Slovenski časopisi in revije so z nekaj izjemami nepotrebni pokvarjeni barometri, ki jim ne verjamemo več. Politika hazardira z momentom, računa na neorientiranost, daje pripadnikom politične obljube, v njej, plitki enodnevnosti, prevladuje nizkoten boj za nizkote cilje.

unitarizem sta negaciji tega načela, ker se enakopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev v unitaristično urejeni državi izvesti ne da. Jugoslavija je država Srbov, Hrvatov in Slovencev in kot taka ima svojo zgodovinsko nalogo in svojo bodočnost,

Zato je proti osnovam te države, kdor je proti enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev

S tistim dncm, ko bo ta enakopravnost izvedena, bo postavljena država na novo zdravo osnovo in najtežje vprašanje bo rešeno. Od tega cilja Hrvati in Slovenci ne bodo nikdar odstopili. Enakopravnost zanje ni samo kulturnopolitično, ampak tudi krušno in socialno vprašanje. Preveč so okusili dobrote centralizma in unitarizma, da se tega ne bi globoko zavedali. Centralizem je zanje zlo in ostane zlo, naj je potem država tako ali drugače urejena.

Ljotič je integralen jugosloven in unitarist. To zadostuje, da njegov program v celoti odklanjamo. Njegov koncept države je velikosrbski po svojem bistvu, ali to priznava ali ne. Vsak fašističen ustroj države unitaristično misel le še krepki in pravice centralne oblasti razširja. Zato je naravnost otročje misliti, da bo njegov recept stanovske ureditve države, tudi ko bi bil bolj realen kakor je, rešil naše najtežje vprašanje, pač pa bi lahko zavedel k najnevarnejšim političnim poskusom. Glavno vprašanje v naši državi je danes sporazum med narodi glede delitve pravic in oblasti in osnov bodočega sožitja, drugo pride potem. Ta sporazum se bo dosegel, samo da pride ljudstvo do svoje besede in nimajo nacionalisti svojih prstov vmes. Zato je za nas Slovence tako važno, da smo si sami edini glede svojih odnosov do obeh drugih narodov in do države. Slovenci smo s svojo neodločno, nejasno in neenotno politiko zanašali samo zmedo v državno politiko in ovirali edino pravilno rešitev našega narodnega in državnega vprašanja. Kje bi že danes bili, ko bi imeli Slovenci svoj skupen politični program! Zato mora biti naša največja briga, da se v glavnih vprašanjih sami zedinimo in se združimo v enotno ljudsko voljo. Mentorstva izven nas ne potrebujemo, vodstvo svoje politike hočemo imeti krepko v svojih rokah. Zato razne nacionalizme in druge izme kot tuje blago odklanjamo, odklanjamo tudi Ljotičev »Zbor«.

Slovensko gospodarstvo tava pač za slovensko politiko. Medtem ko se slovenska politika opira vsaj v razglasih na humanizem, o tem humanizmu v gospodarstvu ni sledu. To pa sledi nujno iz navedenega: humanizem je politikom le fraza, s katero lahko opletajo nekaj časa sem in tja. Gospodarstvo pa je resno in kruto poglavje, ki sentimentalnega humanizma ne prenaša. Tudi za gospodarstvo je samo ena rešitev: **gospodarski humanizem**.

Slovenska plaha kultura se je zavedla svoje »plemenske« prirojenosti in se umaknila iz javnosti z mrtvim protestom v duši. Izgubila je stik z življenjem in postala potrebna samo še tistim, ki jokajoči strmijo v kotu in objokujejo izgubljene ideale. Ker je ta kultura izgubila stik z življenjem, je izgubila tudi svojo življenjsko silo in upor, ki ga zmore le borec.

Mesto da bi se mladi slovenski kulturni delavci enoglasno uprli proti obstoječim krivicam in nizkotnostim življenja, so se umaknili, kamor spadajo v kot.

To ni obsodba, marveč karakteristika sodobnega stanja, s katerim moramo računati.

* * *

Ne bomo se ozirali na tiste, ki prodajajo za sklado leče svoje prepričanje, tudi na tiste ne, ki ga sploh nimajo. Le za resnost in poštenost sobojevnikov nam gre. Tudi ne moremo nikomur izmed njih obljubljeni raznih ugodnosti, ki jih sami nimamo. Tudi ne pravimo: mi smo, ki vas vodimo v obljubljeno deželo Pravice. Ne mi, ampak vsi, ki se bodo borili za poštenost, odkri-

Program jugoslovenske dekoncentriranosti

Večkrat ko mora kaka stranka razlagati svoj program, ga spreminjati in krpati, zagotavljati svojo »aktivnost«, ob najbolj pisani preteklosti in sedanosti zatrjevati svojo »načelnost« in »nemajnost«, bolj dokazuje — če že ne sploh pomankanje vseh teh lastnosti, pa vsaj njihovo skrajno pomanjkljivost. Resna stranka mora imeti vsaj miselno in nazorno trdno zasnovane in zasidrane podlage, ki se jim program prilagodi v podrobnostih glede na zahteve časa. Ne more pa biti program, ki bi ne bil zasnovan miselno v določenih načelih, praktično pa se uveljavljal v smotnem in stvarnem delu glede na ta načela. Ali da govorimo še bolj določno: resna stranka mora biti le taka, katere načelnost je jasna in dognana in katere delo je v skladu z njenimi načeli, torej dosledno in odkrito. Stranka, ki ne dela dosledno, ki so ji načela zgolj lepoto za navjne ljudi in lahkoverno javnost, medtem ko jih v praktičnem delu upošteva samo, kolikor so v skladu z njenimi stvarnimi koristmi, ali bolje s stvarnimi koristmi njenih prvakov, stranka torej, katere praktično delo sloni na nenavnosti, taka stranka je pravi strup za ljudstvo, za narod in za državo. Iz njenega nenavnega dela se mora neizogibno širiti med ljudstvom prepričanje, da samo tako delo vodi do žetve, da so doneča npravstvena gesla zgolj za okrasje, ki naj daje laži, dobičkarstvu, nasilju primeren okvir. Med ljudstvo se na ta način zanaša cinizem, ki opravičuje vsaktero umazanijo, boljših ljudi se loteva malodušnost, ki jim ubija voljo za delo in up na lepšo bodočnost.

Kdor je te stvari dobro in do konca preudaril, mora priznati, da je raven našega političnega življenja v zadnjih letih močno padla. Mnogo jih je med nami, ki so dolgo vztrajali, navsezadnje pa le omahnili. Videli so, kako se pod strahovlado jugoslovenskega nacionalizma podira eden za drugim naših kulturnih vzorov. Videli so, kako zasega gnojna rana nacionalističnega centralizma en zdrav ud za drugim. In tisti, ki bi bili poklicani, da kažejo na vzroke bolezni in iščejo ter najdejo zdravil, tisti so prvi obupali in prekrižali roke.

Že se je zdelo, da bo imel nacionalizem lahko delo — toda samo tistim se je tako moglo zdeti, ki so se s svojo sebičnostjo in lenobo že tako odtujili naši kulturi, da niso čutili njene globoke moči, izneverili našemu ljudstvu, da niso v šundru gesel in public slišali zmeraj enako krepkega utripa njegovega srca.

Da pa je ta videz tako zasenčil življenje in dogajanje, ima gotovo največ zaslug politična organizacija jugoslovenskih nacionalnih centralistov, ki se imenuje v zadnjih letih Jugoslovenska nacionalna stranka, ki pa je bila zmeraj ena in ista, kolikorokrat je tudi v strahu pred nezaupnostjo ljudstva menjala krinko.

Zdaj pa, ko prihaja počasi sicer in z mrazovi in nevihtami ali vendar neustavljivo pomlad našemu narodu, zdaj se je ta JNS oblekla v pomladansko modno obleko in na jesen svojega življenja bi hotela z njo premamiti ljudi: glejte me, kako sem močna in zdrava, samo jaz sem močna in zdrava. Pa ne gre. Prerahla je njena obleka za te mrzle dni in za tisto trlo ovenelo telo, in rdeča maža se ne daje zdrave sočne krvi.

Kajti res, bolj šibke umske tvorbe, kakor je »Proglas Jugoslovenske nacionalne stranke«,

menda še ni bilo v našem političnem življenju. Nemojte se vprašuje človek, ali je že tako vse zapustilo to stranko, da niso mogli sestaviti stilistično kaj boljšega, ali vsaj ne tako otipljivo abotnega.

In še v nečem je ta razglas znamenit, v tem namreč, kako brez zadrege trdi in še podčrtava najbolj očitne neresnice.

Kakor je na žalost resnica v političnem življenju in dogajanju potisnjena v stran, prav naravnost proti njej vsaj v zahodni Evropi nihče ne nastopa. Ne rečemo, da zgolj iz ljubezni in spoštovanja do resnice. Toda govoriti naravnost neresnico, pomeni vsaj v evropskem političnem življenju biti zaznamovan kot manjvreden nasprotnik. In če tudi marsikomu ne da strast, da bi povsod zastopal resnico in jo branil — tako daleč se le nihče ne upa iti, da bi jo naravnost in prijemljivo zatajil.

V tem pogledu pa je ta imenitni razglas daleč iz evropskega kulturnega kroga.

V naslednjem bomo navedli nekaj značilnih »programatičnih« točk. Navedli jih bomo dobesedno in sicer po »Jutru«, ki je gotovo priobčilo pravilno besedilo lastne stranke — sicer bi nam komaj kdo verjel, da smo vsebino prav podali in še zameriti bi mu ne smeli, tako je neverjetna v svoji neresničnosti in nesmiselnosti.

»Jugoslovenska nacionalna stranka... je z uspehom delovala za ureditev naših notranjih prilik v duhu narodnega in državnega edinstva... Potisnila je stare strankarske spore v ozadje in stvorila politično organizacijo, v kateri je zbrala prvič po zedinjenju k skupnemu delu vse Jugoslovane, Srbe, Hrvate in Slovence.«

»Jutro« sicer piše »Jugoslovane«, ker pa piše besedo z veliko začetnico, moramo šteti, da ne misli na jugoslovane, ampak Jugoslovane. Vse Jugoslovane, vse Srbe, zlasti pa tudi Hrvate in Slovence je torej ta stranka prvič zbrala. Ne morebiti hotela zbrati, prav zbrala jih je. Zlasti Hrvate. Prav za prav, če stvar natančno premislimo, so vsi Hrvatje za JNS. Zlasti dr. Maček. Drugače niti biti ne more, ali pa se JNS laže.

Pa je vendar zbrala vse te protijugoslovenske Hrvate ta jugoslovenska stranka. In Slovence seveda na podoben način. Da je bilo to zbiranje bolj resnično, je pa dala Mačka zapreti, Korošca pa internirati. Kajti takole med štirimi stenami postane človek še bolj »zbran«. Tako je »zbrala« JNS tudi naše šenčurske in druge može.

Sicer je pa res, da nam ne bo kdo očital površnosti: razglas pravi samo, da je JNS zbrala k skupnemu delu vse Srbe, Hrvate in Slovence. Lahko bi nas zavrnila, češ saj pravim samo, da sem jih zbrala k skupnemu delu, ne trdim pa, da pod svojim jugoslovenarskim programom. Če je tako, potem bi bilo seveda zelo zelo krivično, očitati ji vsaj v tej točki neresničnost. Zakaj zbrala jih je res, zlasti Slovence in Hrvate, proti sebi in svojemu jugoslovenstvu, in menda še niso bili ne Slovenci, zlasti pa Hrvatje kdaj v zgodovini tako edini, kakor danes v svojem odporu proti jugoslovenskemu nacionalizmu.

Ali je čudno, da v tej dobi pravijo, da smo majhni? Majhni smo zato, ker hočemo služiti malotnim, sebičnim idejam.

Francози in Angleži so ustanovili **Zvezo narodov**. Kadar so letos imele priti v debato pravice manjšin (Slovenci v Avstriji, Lužiški Srbi, Slovenci v Italiji), so gospodje zborovalci odšli. Lahko bi pa odšli za vedno. Kajti dokler so v tem društvu Angleži, Francozi in Italijani, ki kolonije in manjšine sami zatirajo, do takrat **manjšinsko vprašanje ne bo rešeno**.

Angleži, Francozi in Italijani bi radi imeli volka siteda in ovco celo. To pa pri manjšinskem vprašanju ne gre.

Po navadi pa se konča s sitim volkom. Ta siti volk pa je nacionalizem.

Svet se deli samo v dvoje skupin: v **zatirajoče in v zatirane**. Društvo narodov je društvo zatirajočih. Zato tam ni iskati pravice zatiranim.

Sodobna pustolovska politika, brez konstruktivnega, korenitega dela, tega vprašanja ne bo rešila. Nikdo nam ne bo pomagal, če si ne bomo pomagali sami, a tudi sami si ne moremo pomagati. Šele v mogočni falangi vseh zatiranih je naša rešitev. Kajti le tisti, ki so zatirani, lahko čutijo in ustvarijo novo pravico, nov svet, zgrajen za človeka.

Šele tedaj, ko bomo stali, ne človek proti človeku, ampak človek za človeka.

napoči čas rešitve koroškega vprašanja.

»Posrečilo se ji je, da je državni proračun znižala od 14 milijard na okrog 9 milijard dinarjev.«

Posrečilo se ji je pa tudi, da se je za njene vlade znižal slovenski narodni imetek še za enkrat toliko, posrečilo se ji je spraviti naše prilhanke, posrečilo se ji je obremeniti prav Slovenijo z davki do neznosnosti.

»Napravila je prvi resnejši poskus za borbo proti nezaposlenosti.«

Zato je pa pri tem resnejšem poskusu brezposelnost še narasla, in v Sloveniji, tej jugoslovenski pastorki narašča še zmeraj — v samem »Jutru« lahko vsak to bere.

»Ko je prevzel oblast režim dne 21. decembra 1954, je Jugoslovenska nacionalna stranka pokazala pri svojem delu vzdržnost, ki se je netočno tolmačila kot pasivnost, ki pa je bila dejansko vedno le občutena rodoljubna dolžnost, da s svojimi nastopi še bolj ne otežkoči že tako težkega stanja v državi.«

Tista vzdržnost je pač imela vse drugo osnovo, kakor bi hotel natvesti razglas. Vzdržnost se je lotila marveč vseh s silo v stranko prignanih odvisnih ljudi, brž ko JNS ni imela več biča v rokah. Vsi ti so zdaj hiteli, da se »vzdrže« pred JNS.

Toda te vzdržnosti bo sedaj konec:

»Sedaj pa prilike v državi, ki se na žalost razvijajo docela proti temeljnemu načelom, na katerih je ta država osnovana, silijo stranko, da se zopet aktivneje posveti političnemu življenju.«

V ta namen so bili spremenjeni statuti stranke in se je ustanovil akcijski odbor s predsednikom stranke na čelu. Temu odboru so bila dana vsa pooblastila za aktiviranje stranke.«

Statuti, vedno se spreminjajoči, nikoli odgovarjajoči. In aktiviranje stranke? Torej prav za prav stranke ni, kajti stranka ne more biti, če ni aktivna.

»Jugoslovenska nacionalna stranka gradi svoj program na misel jugoslovenskega nacionalizma in unitarizma.«

Pravilneje nacionalizma in centralizma, ali še natančneje: nacionalističnega centralizma.

»V skladu s temi načeli misli Jugoslovenska nacionalna stranka, da se ima notranja ureditev države izvesti po sistemu najširših samouprav in najdaljnosežnejše dekoncentracije.«

Centralizem, neboljeno jugoslovensko dete, sramujejo se očetje-jugoslovenci tega nestvora, pa bi mu hoteli vzdeti drugo ime: zdaj unitarizem, zdaj dekoncentracija. Ko da bi že prav vsak ne vedel in videl, da se je pod unitaristično dekoncentracijo centraliziralo še vse huje, kakor pod centralizmom brez krinke. Za časa centralizma smo imeli Slovenci v Ljubljani vendar še nekaj, četudi manj pomembnih strok v lastni upravi. Ko se je pa začelo unitaristično dekoncentrirati, je imamo komaj še za povprečno občino v Zahodni Evropi.

»Pravična razdelitev finančnih virov in sredstev, v sorazmerju z državnimi in samoupravnimi posli, bo preprečila dvojno obremenitev naroda.«

To pravično razdelitev jugoslovenov poznamo, 650 milijonov na leto!

»...je Jugoslovenska nacionalna stranka globoko prepričana, da more pravilna in realna jugoslovenska politika odstraniti glavne vzroke nezadovoljstva hrvaškega dela našega naroda, enako pa tudi vzroke nezadovoljstva.«

Priznanje: jugoslovenska politika doslej ni bila pravilna in realna.

Vprašanje: Kdo je prok, da bo pri istih ljudeh z isto miselnostjo postala pravilna in realna.

»V istem smislu zavzema stranka odločno stališče, da se ima čim prej izdati nov volilni zakon za narodno skupščino, v katerem naj pride do popolnega izraza načelo **tajnega glasovanja**, ki mora veljati tudi za volitve v banovinske zbornice in občinske odbore.

Odkritosrčnost te zahteve je prav posebno izven dvoma. »Jutro« je sicer nedavno razlagalo, da je javno glasovanje najboljše, ker daje poročstvo, da kak volilec ne podleže terorju (namreč kake protijugoslovenske stranke).

Vsemu skupaj se pa pravi jugoslovenska doslednost.

»Jugoslovenska nacionalna stranka stoji na stališču, da so uradniki uslužbenci države in da se jim ima kot državljanom in državnim uslužbencem zagotoviti ne le minimalna eksistenca, nego tudi popolna **državljska svoboda in neodvisnost od strankarskih režimov**.«

To državljansko svobodo je treba v jugoslovenskem nacionalnem dialektu razumeti in razložiti tako, da je uradnik lahko premeščen ali odpuščen, če ni pri svobodnem javnem glasovanju svobodno glasoval za državljansko svobodo ljubečo jugoslovensko stranko, pomeni, da je lahko upravnih sodnik brzozjavno upokojen, če je neodvisno od strankarskega režima sodil po zakonu in vesti.

Končuje se pa ta imenitni razglas s prav tako

tosrčnost in načelnost v življenju, pripomorejo k razvoju.

Zmaga **resnice** v kulturnem, **humanizma** v gospodarskem, **pravičnosti** v socialnem življenju pa bo največji triumf sodobnega človeštva.

Kosovelovo stališče do nacionalizma pa najboljše karakterizira članek v isti številki »Mladine«: **Refleksije ob koroškem dnevu**.

Paradoks slove tako-le: smo majhen, niti dvomilijonski narod, **potopimo se!** Smo majhen, skoraj dvomilijonski narod! **Živimo!** V ta paradoks je zavoljo **vprašanje slovenstva**. Utoniti v jugoslovanstvu, ker nas je premalo, izkristalizirati se v slovenstvo, ker nas je dovolj? Kdo pravi, da nas je premalo! Številkarji!

Lepa naša domovina!

Mi smo pa dognali sledeče: Tlačiti, zatirati, ubijati, nasilno stvarjati so **protičlovečnostna** načela. Ako so zapisana v **etiki nacionalizma**, nas ne moti, mi smo za **etiko človečnosti**.

Krivica je krivica, naj se godi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. **Kajti tudi eden je človek**. Naše načelo je: **za človeka**.

Krasti človeku najneizogibnejše življenjske pravice, onemogočati in zavirati razvoj, dušiti jezik, to so gesla nacionalizma. Njegova etika je: **pravica močnejšega**.

Danes pa je doba zahajajočega nacionalizma. Še se napenja in vzpenja, da bi oživel, da bi še enkrat zavzel svet, a zaman: zavest pravice je premočna, preočitna. Nacionalizem nima več moralne moči, da bi služil ideji. Zato služi vlastodržcem.

„Predstavka“ vodilnih „slovenskih“ organizacij v vprašanju naše radiofonije

V »Jutru« od 1. maja 1956 smo čitali, da je minister dr. Kaludjerčić in predsednik finančnega odbora Mita Dimitrijević dobil »predstavko«, ki so jo, kakor pravi »Jutro« istega dne, podpisale vodilne slovenske kulturne organizacije, med njimi: Sokolska župa v Ljubljani in Mariboru, Južnoslovenska pevska zveza, Hubadova in Ipavčeva župa, Narodna odbrana, dramatični društvi v Ljubljani in Mariboru, oblastna odbora Jadranske straže v Ljubljani in Mariboru, Zveza jugoslovenskih naprednih starešin v Ljubljani, Starešinska zveza v Mariboru, Vodnikova družba, Zveza slovenskih fantov in deklet, ZKD v Ljubljani in Mariboru ter osrednji odbor CMD v Ljubljani. »Predstavka« se glasi:

»Slovenske kulturne ustanove in organizacije se obračajo na Vas v zadevi eksploatacije radijske postaje v Ljubljani in relejske postaje v Mariboru. Po § 69. finančnega zakona za leto 1956/57 je dobil poštni minister pooblastilo, da po odobritvi ministrskega sveta ter v soglasju s finančnim odboroma narodnega predstavništva sklene nove pogodbe za izgraditev in izkoriščanje radijskih postaj. Izgraditev radijskih postaj pozdravljamo z zadoščenjem in odkritosrčno želimo, da se preureditev naših radijskih postaj izvrši čim prej v procvit našega naroda in v korist države.

Kulturni nalogi Slovencev in njihovi misliji na zapadni meji države ter ideji jugoslovenska bosta povečana radijska postaja v Ljubljani in relejska postaja v Mariboru najbolj služili, če bo po njih mogla priti do izraza enotna kulturna volja vsega naroda ter če bosta pospeševali in gojili vse tiste kulturne pridobitve, za katere delajo in za katerimi streme vse nacionalne kulturne organizacije. Zaradi tega mislijo podpisana društva, da bi izročitev obeh postaj v eksploatacijo samo eni kulturni in politični skupini, četudi se skriva pod nevtralnimi imeni, onemogočala nemoten napredek in povzročala trajno škodo enotnosti narodnega in državnega stremeljenja. S tega stališča in poznavajoč dobro naše kulturne razmere nimamo sedanjega pogodbenika za predstavnika naše kulturne celokupnosti, ker predstavlja po vesteh, ki jih imamo, samo enostransko kulturno in politično opredelitev naše kulture.

V smislu navedenih dejstev se obračamo na Vas s prošnjo, da daste svoje soglasje pogodbi le s tako zasnovano organizacijo, ki bo dala polno jamstvo za nepristransko delo naše kulture na severozahodu naše države. Podpisane organizacije zaradi tega zahtevajo, da se pri sklepanju pogodbe upoštevajo ta načela ter da se pritegnejo k sodelovanju pri vodstvu tako važne kulturne ustanove. —

Pred seboj imamo torej izjavo 17 vodilnih, kakor pravi »Jutro«, kulturnih slovenskih organizacij, in sicer izjavo, ki se je pojavila izven Slovenije pred javnostjo cele države v Narodni skupščini. Taka izjava na vsak način zasluži, da ji posvetimo nekoliko več pozornosti.

Podpisane ustanove in organizacije se same takoj v začetku imenujejo »slovenske kulturne ustanove in organizacije«. Takoj pri tem prvem stavku se pri analizi cele opozoritve nehoti ustavimo. Ako preberemo imena podpisanih organizacij v »Jutru«, bi zahtevali že ločitev. Narodna odbrana, »Jadranska straža«

Jadranska straža je vsedrjavna organizacija, pri kateri sodelujemo vsi državljani brez razlike jezika in tudi Narodna odbrana je samo podružnica vsedrjavne organizacije. Glede teh organizacij smo takega prepričanja, da bi bilo zelo umestno, da bi se v naše notranje medsebojne spore ne vmešavale. Prepuščamo pa to stvar njihovim osrednjim vodstvom in njihovemu članstvu, katero popolnoma gotovo po večini tega načina dejavnosti podružnic v Dravski banovini ne odobrava.

Pred par leti marsikatera teh organizacij najbrže ne bi bila podpisala te izjave že zaradi tega, če bi se organizacije imenovala slovenske kulturne ustanove in ne kulturne ustanove Dravske banovine. V tem primeru pa bi bilo v

imenitnim »pozivom«, v katerem označuje to svoje delo za »častno in pošteno« in zatrjuje, da je JNS »osnovana na načelu zdrave demokracije.«

Zakaj ne reče še, da je črno belo in slabo dobro? Saj svojim ljudem vendar lahko pove največje protislovje in vsak nesmisel, pa še skomignili ne bodo.

Neka meja je, ko človeku vzame kakovost topoglavega zasukavanja vsako voljo do ocenjujoče besede. To mejo je ta razglas s svojim »častnim in poštenim delom na načelu zdrave demokracije« z uspehom preskočil.

resnici bolj umestno, če bi se podpisnice imenovala »kulturne ustanove in organizacije Dravske banovine«.

Pri nadaljnji analizi opozoritve se ustavimo nehoti pri ugotovitvi, da podpisane ustanove dobro poznajo naše kulturne razmere, nimajo pa sedanjega pogodbenika, to je Prosvetno zvezo, za predstavnika naše kulturne celokupnosti, ker predstavlja po vesteh, ki jih imajo, samo enostransko kulturno in politično opredelitev naše kulture. Po tej izjavi vodilnih kulturnih ustanov je torej naša kultura opredeljena v več kulturnih in političnih predelov. Podpisane vodilne kulturne organizacije morajo že oprostiti, če izjavimo, da stilizacija njihove izjave ni na višku. Zanimivo je, da se kulturna in politična opredelitev meče v en koš. Ni še dolgo tega, ko je v javnosti za organizacije veljalo, da so nepolitične in strogo kulturne ter narodne vse, ki so v milosti pri različnih režimskih politikah, vse druge pa so politične in jih je treba zatreti. Ako bi bila pod prejšnjim režimom ena skupina slovenskih nepolitičnih organizacij poslala tako opozoritev v Narodno skupščino in se tako opredelila na eno stran in ugotovila, da druga stran predstavlja samo drugostransko kulturno in politično opredelitev, ne vemo, kako bi se bilo to končalo, mislimo si pa lahko. Organizacije se najprej pohvalijo, da dobro poznajo naše kulturne razmere, potem pa že bolj skromno pravijo, da po vesteh, ki jih imajo, predstavlja Prosvetna zveza samo enostransko kulturno in politično opredelitev naše kulture. Nehote ima človek vtisk, da tiči v tem nekaj slabe vesti, drugače bi to že izrazile bolj odločno in bolj naravnost. Ta slaba vest je tudi razumljiva, ker ves ta pasus v bistvu ni nič drugega, kakor čisto navadno »špecanje«, kakor pravijo nižji gimnazijci. Noblesse oblige. S tem francoskim pregovorom je torej ta kulturna izjava jako malo v skladu.

Nemška nevarnost

Priobčujemo sestavek s pridržkom, da ni o stvari izrečena s tem zadnja beseda.

I.

Za germanizacijsko politiko naših sosedov je vedno bila značilna neka dvočlona hinavska morala. Nikdar niso Nemci priznali očitnega namena, da bi hoteli slovenski živelj priljučiti in območje nemštva nasilno razširiti. Prav zato so si izmislili na Koroškem nauk o posebnem vindišarskem narodu. Če govoriš z zagovornikom tega nauka, ti bo z vso resnobo dokazoval, da nimajo koroški Slovenci nič značilno svojega, ampak so z vsemi kulturnimi vezmi in vsemi ljudskimi izročili navezani na nemštvo in nemški kulturni krog. Nima pomena, da bi v slovenskem listu dokazovali abotnost te teorije, po kateri bi Nemci lahko dokazovali, da je pol Evrope nemške. Vsa zahodnoevropska kultura je pri vsej narodni raznolikosti povezana medsebojno s tisoči vezmi in vsa je zajemala iz istih virov. Čudno je le pri tem, da so se morali Nemci pri svoji propagandi posluževati pismene slovenščine v govoru in pisavi. Znano je, da se je sam Schumi kot potovalni učitelj za kmetijstvo posluževal pismene slovenščine, ko se je prepričal, da v Podjuni njegovega ziljskega narečja dobro ne razumejo. Več kakor nemške šole je pomenila za duhovno življenje koroških Slovencev knjiga Mohorjeve družbe. Nemškutarija je nasledek gospodarske in politične odvisnosti Slovencev in delovanja nemških šol. Z moralnega vidika pa je prav gotovo izbor šibkejših, manj odpornih elementov med Slovencev. Kljub temu ne smemo prezreti nevarnosti same metode nemške propagande. Psihološko spretno izkorišča močno razviti koroški deželni patriotizem in z vsemi močmi goji to zavest skupnosti vseh Korošcev. Zemljepisni položaj slovenske Koroške pospešuje ta stremeljenja. Koroški Slovenci so navezani na nemškega sosedu, medtem ko so bile njih vezi z ostalimi slovenskimi pokrajinami od nekdanj bolj rahle. Ta koroška nemška propaganda postaja vedno bolj pretkana. Že literatura sama, ki služi poglabljanju koroškega domovinskega čuta, bi po svoji množini in kakovosti lahko služila za zgled naši propagandi. Ljudska izročila, ljudska pesem in ljudski jezik Slovencev se uvažujejo. Naši nasprotniki niso v tem oziru tesni. Če je treba, zapojejo z našimi ljudmi domačo slovensko pesem in kramljujejo z njimi v domačem mehkem narečju. Na prosvetnih večerih in prireditvah predavajo o zgodovini Koroške in o skupni usodi Nemcev in Slovencev. Konservativni krogi tekmujejo v tem oziru z nacionalističnimi. Perkonig ali Dolorec Viser — tu ni razlike.

Nasproti tej propagandi, ki jo podpira ves

Navesti moramo tudi vse olajšilne okolnosti. Kakor je razvidno iz obrazložitve preklica podpisa na tej izjavi s strani Ipavčeve župe, te organizacije niso same sestavile te izjave. Prav v naglici so se pobirali podpisi od vodilnih odborov. To izjavo so namreč nujno potrebovali naši pohorski politiki kot politično orožje v parlamentarni borbi za radio postajo v Ljubljani. Te borbe pa niso vodili z namenom, da bi postavili namesto Prosvetne zveze kako zastopstvo vseh slovenskih kulturnih organizacij vseh struj. V času, ko so te podpise pobirali, je bila že sestavljena in podpisana družabna pogodba družbe z omejeno zavezo, ki naj bi po načrtu naših Pohorcev prevzela eksploatacijo ljubljanske radio postaje. Družabniki te družbe so: Avgust Praprotnik, dr. Otmar Pirkmajer in konzul dr. Milan Dular. Torej za borbo za te može in proti Prosvetni zvezi so se dale vpreči kulturne ustanove, pri katerih sploh vidimo, da se dajo našim Pohorcem izrabiti za vse, za kar jih potrebujejo, tako da jih bo naše ljudstvo moralo kmalu imeti za bistveni sestavni del pohorstva.

Posebno zanimivo je stališče dr. Otmarja Pirkmajerja. Ni imel pomislekov, ali sme vpreči Jadransko stražo v pohorski voz in mešati v notranje politične slovenske spore. Tudi ni imel pomislekov, da podpiše tako izjavo sam brez sklepa odbora in ni imel tistega čuta, ki narekuje javnim delavcem, da se umaknejo vsaj tam, kjer so osebno zavzeti, da se mu ne spodobi podpisovati proti Prosvetni zvezi za družbo z omejeno zavezo, katere tretjino predstavlja sam. Drugi podpisniki se še kolikor toliko lahko izgovarjajo, da so podpisali v dobri veri, da zlasti niso vedeli za obstoj družbe z navedeno trojico gospodov. Ta trojica gospodov je v slovenskem javnem življenju dobro znana, zato lahko mirno ugotovimo, da še veliko manj »proži polno jamstvo za nepristransko udejstvovanje naše kulture na severozahodu naše države«.

Cela opozoritev je torej bolj pomembna kot opozoritev na organizacije, katere odborniki politično izrabljajo v bolj ali manj dobri veri in z večjim ali manjšim pristankom članstva. Naši javnosti se pa ne sme zameriti, če sodi in upošteva te organizacije po njihovi lastni opozoritvi.

II.

Hitlerizem je močno dvignil samozavest in napadljivost nemštva. To opazamo tudi pri naših Nemcih. Hudo kratkoviden mora biti, kdor veruje, da so kdaj Nemci opustili svoje aspiracije na slovensko ozemlje, zlasti na štajersko. Razne razprave po nemških revijah dovolj jasno govore za nemške načrte, pa tudi drugi pojavi, ki jih ne smemo maliti. Sestavek v »Berliner Tagblattu«, ki so ga naši listi komentirali, je v tem oziru simptomatičen in prav nič slučajen. Nezadovoljnost našega ljudstva je voda na mlin nemštva. Podtalna agitacija in nakupovanje slovenskih posestev po Nemcih v obmejnih krajih gre roko v roki z zunanjo nemško propagando. Nemški agenti hodijo po naših krajih, »študirajo« naše razmere in bi radi našim ljudem dopovedali, da se Slovincem pod Nemci bolje godi, ko pri nas.

Položaj Slovencev je v nekem oziru podoben položaju Čehov. Vsi računi naših nacionalistov, pa tudi drugih Slovencev, so lahko varljivi. Nič ni bolj nevarno, ko staviti vse upe na politične spekulacije in zanemarjati lastno podrobno delo. Če hočejo danes Nemci glede štajerske seči po koroški metodi in umetno razlikovati dva tipa Slovencev, nemškega in slovenskega, potem je to sicer na videz zelo neroden maneuver in bedasta stvar, a svoj namen pa le utegnejo doseči s tem, da v naših Nemcih zbudijo zopet neke upe in nemštvo opozarjajo na to ozemlje. To so lahko psihološke priprave daljnosežnih osvajalnih načrtov nemškega imperializma. Nasproti takim pojavom ne smemo ostati brezbržni, ampak moramo pravočasno misliti na obrambo, ter našo pozornost in naše delo postoteriti, pri tem pa se učiti od Nemcev in svojo narodnoobrambno delo sitematizirati in psihološko poglobiti.

(Dalje prihodnjic.)

Preveč bencina ali zdravil?

(Dopis)

V letošnji 16. št. se je »Slovenija« pobavila z osrednjo upravo Rdečega križa in njenim gospodarjenjem z društvenim premoženjem, v katerem zavzema poleg palače vidno vlogo luksuzni avtomobil. Avtomobili so pri nas luksuz, ki si ga morejo privoščiti le najpremožnejši, pa je razumljivo, da množice prisluhnejo, kadar je govor o avtomobilih, ki niso zasebna lastnina. Tu pa tam so kritike gotovo pretirane; ali prav to bi moralo tiste, ki upravljajo javno premoženje, navajati k največji previdnosti. Ne k previdnosti skrivanja, ampak k vestnosti in poštenosti.

Previdnost je narekovala tudi sedanjemu ljubljanskemu županu, da je ob svojem nastopu izdal razne odredbe, med temi tudi prepoved uporabe občinskih vozil in celo navadnih koles v neslužbene namene. Šel je še korak naprej in dal pobudo za več preiskav, ki naj doženejo način gospodarjenja z občinskim premoženjem v minulosti. Po izjavi obč. svetnika g. Mušiča na eni zadnjih javnih občinskih sej, da se sedanji občinski svetniki odrekaajo vsem dosedanjim ugodnostim, bi se dalo sklepati, da se je prej tudi v tem pogledu grešilo. Funkcija občinskega svetovaleca je po občem pravnem naziranju častna, ki jo je brezplačno opravljati. Če prej morda ni bilo tako, imajo občani pravico zahtevati, da se jim pove, kako je bilo.

Zaradi mnogih zlorab, ki so se godile, je pred leti celo državna uprava uvedla za razne svoje višje funkcionarje vozne pavšale, ki jih ti lahko prihranijo pri pogonskem materialu, če se ne vozijo preveč. V praksi je to bilo v resnici nekako povišanje prejemkov; zato ni dosti pomagalo, kar se je najbolje videlo pri lanskim petomajskih volitvah, ko je bil ves voznik park, državni, banoinski in občinski, v službi pofovcev.

Gospodarska stiska, ki zajema vse produktivne sloje, dela človeka občutljivega za vsako malost. Siromaku ima dinar isto vrednost, kakor bogatini tisočak. V rednih razmerah se krivica manje občuti in se čestokrat navadno prezre; v stiski pa se lahko stopnjuje do nepreračunljivosti. Trpljenje družji, v trpljenju se veča tudi občutljivost za tujo krivico. Komur je dobro, mu ni mar, če je njegovemu sosedu še boljše. Drugače je, kadar sila beda skozi špranje, pa človek vidi, kako si drugi k dobrotam, ki jih uživajo, jemljejo še dobrot, ki niso njihove. Beda je kritična, ima oster vid in tenek sluh, kakor bolnik, ki niha med življenjem in smrtjo.

Če je bilo o Rdečem križu toliko kritike, kakšna naj bo potem zaradi enakih ali podobnih razmer sodba o drugih ustanovah s še večjim krogom interesentov? Na primer o delavskem zavarovanju. Rdeči križ je prostovoljna organizacija, delavsko zavarovanje je pa prisilno. Kakor vse gospodarsko življenje, davi pošast stiske tudi zavarovanje. Da ne prepade, se izvajajo prisilne vknjižbe, boben ropota, skromni imetek obrtnika prihaja na javno dražbo. Podpore so se znižale, prispevki zvišali, podpora doba skrčila, o ekonomskem predpisovanju zdravil dežujejo navodila, da se zdravniki komaj še spoznajo. OUZD odkrito priznava svoje obupno stanje in izdaja odredbe, »da se upravni stroški brez potrebe ne zvišujejo« itd.

V nedeljo, 19. aprila, je bila v Mariboru anketa o stiski delavskega zavarovanja. Sklical jo je OUZD. Na njej je, če je poročilo »Delavske politike« točno, g. Stane Likar kot zastopnik OUZD med drugimi vzroki stiske delavskega zavarovanja navedel tudi, da je v zadnjem času prišlo v navado »prekomerno uživanje zdravil«. Koliko je ta trditve resnična in sploh resna, naj povejo zdravniki. Ali zdi se, da je precej podobna bilki, ki naj pomaga gagajočemu na suho. Sliši se, kakor bi mati otroku ogovarjala kruh.

Kakor strela je bila prejšnji teden posvetila v to temno ozračje vest o nesreči avtomobila OUZD. Nezgoda se je pripetila v bližini Kranja. V vozu sta bila ravnatelj OUZD dr. Joža Bohinjec in njegova soproga, glede drugih potnikov pa poročila ne soglašajo. Eno govori o nekem dijaku iz Kranja, drugo o ravnateljevi hčerki. Vsekakor razen ravnatelja same neuradne osebe, in to je najbrže tudi vzrok, da so, razen »Slovenca« in »Slovenskega doma«, vsi listi nezgodo zamolčali.

Bilo bi malotno in ozkosrčno, kdor bi branil, da bi tu pa tam ne smel prisesti še kdo drugi, če je prostor. Nevoščljivost ni nikdar stvarna; kritika, porojena iz zavisti, izgubi svoj pravi pomen, pa naj je predmet kritike še tako upravičen. Nič od tega tukaj. Nezgoda je prišla tukaj kakor svarilo, božji prst, v času, ko so morala celo zdravila nastavitvi hrbet, da se po njem mlati.

To je v kratkem času že druga nezgoda avtomobila OUZD. Prejšnja se je pripetila lansko jesen o priliki pogreba uradnika OUZD Franceta Falknerja v Novem mestu. Prva manjša, ne čisto tehnična, se je pripetila na povratku iz Novega mesta pri Bukovcu v Trebnjem. O tej vedo Trebanjci veliko povedati. Druga, bolj usodna nesreča je zadela avto v Ljubljani ob 2.

uri zjutraj na stiku Tyrševe z Masarykovo cesto. Pozna ura in kraj nesreče povesta marsikaj; saj pot iz Novega mesta v Ljubljano ne vodi od severa. V vozu je bilo pogrebno odposlanstvo OUZD, sestojče iz g. Josipa Andresa ter gospodičen uradnic J. V. in M. M. Ob tako zgodnji uri gotovo ni bilo nobenega prometa; tudi ni bilo na cesti, kakor v Kranju, nobenega kmečkega voza, naloženega s peskom, ki bi bil vozil po napačni strani, in vendar je prišlo do trčenja. Škoda je šla v tisočake, za katere bi se dobilo obilo zdravil ali bencina, za kar ima pač kdo okus ali potrebo. To nezgodo je časopisje popolnoma zamolčalo.

Čez druge in drugačne »nezgode« in »ekskurzije« — trava! Treba pa bo vsekakor poteg vprašanja zdravil načeti tudi vprašanje bencina. Prav za prav je bilo to vprašanje svoje dni že načeto in tudi rešeno, v teku časa pa se je morda izcimilo mnenje, da je bilo rešeno le za tisti čas in samo za takratne ljudi. Nadzorna oblast je bila že pred leti uporabo avtomobila OUZD v neslužbene namene najstrožje prepovedala in celo odredila, da se sme uporabljati le v res nujnih primerih v kraje, ki ne leže ob železnici. Za Kranj in Novo mesto pa ve vsak otrok, da sta železniški postaji. Kakšne nove okrožnice ne bo treba, temveč poklicati v spomin le stare, ki so še v veljavi.

Avtomobil je le ena izmed mnogih točk, ki

zaslužijo pozornost. Omenjenih odredb ni izdal znabiti kakšen »slovenoborec« ali »punktač«, temveč jih je povzročil sam pokojni dr. Gregor Žerjav, ko je bil minister za socialno politiko. Seveda mu je prišel migljaj od druge strani in z utemeljitvijo, »da se upravni stroški brez potrebe ne zvišujejo« itd.

»Slovenija« je že večkrat opozorila na razne stvari pri OUZD, na katere bi se v rednih razmerah skoraj ne splačalo ozirati, ki pa danes predstavljajo pomanjkljivosti. Tako n. pr. so bile za l. 1954 izplačane celo najvišjim funkcionarjem novoletne nagrade, katerih skupna vsota je presegala mnogo nad 100.000 Din. Enako za l. 1955 — v vsej tišini, da v javnosti živ krst ni vedel za to. Nedavno tega so bila izvršena napredovanja nekkih najvišjih funkcionarjev, v pragmatiki nepredvidena, tako da je ta morala biti nalašč za to spreminjena. Listi objavljajo imenovanje vsakega dararja — o tem nobene besede. Stara uprava OUZD je tik pred svojo razrešitvijo dovolila 10.000 Din za preslikanje zasebnega stanovanja višjega funkcionarja v hiši, stari komaj nekaj let. O Rabu se je sicer že precej pisalo; toda razen nekaj pokvečene »statistike« (glej »Slovenija« št. 27. in 28. l. 1955!) javnost ni zvedela, kdo v prvi vrsti je bil deležen njegovih blagodati. Itd. itd. Novi upravi bodi priporočena knjiga »O socialnem osiguranju radnika«, ki je izšla kot I. zvezek »Biblioteke Ekonomskog udruženja liječnika u Jugoslaviji«, ki jo je spisal tajnik tega združenja dr. Oton Müller v Zagrebu. V njej bo našla marsikatero pobudo.

Ponesrečen poskus

Povojni nacionalizem in fašizem sta eno. Od primera do primera, od dežele do dežele nosita sicer različne »kroje«, frazeologija je prirejena za krajevno potrebo, pa seveda tudi za krajevno pamet, toda miselnost je v osnovi ista: vse za »nacijo«, ki jo po navadi istijo z državo, in četudi kdaj voljeni, končno vendar neodstavljeni »voditelj« naj vodi to »nacijo« po fašističnih, to je nedemokratičnih načinih. Povojni nacionalizem ima svoj izvor v fašistični Italiji. Njegovi uspehi nasproti slabo organiziranemu delavstvu na eni in neurejenemu razumništvu na drugi strani so pobudili tudi drugod politične konjunkturiste in topoglave kimavce. Na miselno povezanost vseh fašizmov — ali nacionalizmov — smo že dokajkrat pokazali. Pokazali smo tudi na njihovo miselno uboštvo. Duševni njihov oče, laški fašizem, še do danes ni izdelal svojega socialnega programa, ki ga obljublja od svojega prvega leta, še danes ne ve, na kolikih in katerih stanovih naj se organizira fašistična družba. Pri njegovih posnemovalcih je neizogibno zmeda še večja. Kajti seveda so ti prav tako pograbili za njim »izvirno« stanovsko misel, sicer staro že precej stoletij, ki se je tudi preživela že pred precej stoletji v vse bolj preprostim in prvobitnim gospodarskih in družbenih razmerah.

Pri nas je prva začela posnemati laški fašizem na vprav otročji način Orjuna. Značilno je za to organizacijo, da v živem jeziku ni mogla najti izraza in besede za svoje gibanje. V našem poštem slovenskem jeziku, ki misli in govori naravnost, bi ga tudi komaj našla. Pomagali so si zato z nekako kemično formulo, iz začetnih črk dolgega naslova je tako nastala nesmiselna, nenaravna beseda. Beseda, ki ne pove ničesar, ali vsaj ne več, kakor če bi kdo rekel hadveo za vodo. Skovana torej po vzorcu testenin »pekatet« ali maže za čevlje »globin«. Podoben imenu je bil tudi »program« Orjuna. Najprej seveda »kroj« s črno srajco, slikovitim jermenom čez nacionalna prsa, na nacionalno-dostojanstveni glavi pa črno kapo. Vse kakor pri Lahih. Zdi se nam, da je bilo edino v trakeljnu na glavi nekaj razločka, čeprav priznamo mogočnost še drugih nacionalnih posebnosti, kajti drage volje izpovedujemo, da se na primerjavoče nacionalno krojeslovje ne razumemo preveč in tudi nimamo volje in poželenja, da bi to znanje spopolnjevali.

Poleg te poglavitne točke nacionalističnega programa jih je moralo biti vsekako še nekaj drugih. Največkrat se je slišala tista: »vse za nacijo«. Kajti dosleden v posnemanju je naš nacionalizem seveda zatajal slovensko besedo narod in jo nadomestil z romansko nacijo. Tega gotovo ni naredil hote in vedoma. Ali v podzavesti je čutil, da naš narod ne govori v njegovem jeziku, da je treba torej tujke, ki bi govorila zanj. Zato si je izposodil še »nacijo« pri laških fašistih, besedo, ki je niso poznali dotlej Slovenci in ki si je ne moremo niti misliti v pravem slovenskem jeziku, pri Prešernu prav tako malo, kakor pri Cankarju.

Ta svoj nacionalni program so orjunci širili z »akcijami«. To so bile namreč skupine orjunccev, ki so vtepavali svojo »ideologijo« ljudem z gorjačami, bikovkami, stiskanjem prstov in samokresi. Tudi »akcija« je laška izposojenka.

Če še navedemo, da je v orjunski program spadala neomajna vera v značajnost, neustrašenost in drugo telesno in umsko popolnost orjunskega voditelja, smo pa že bržkone izčrpali ves orjunski

program. Sicer so osnovali tudi nekakšno »Ekonomsko Orjuno«. Ta se je pa podrla še pred polomom svoje matice. Zato o njenem »delovanju« komaj kdo kaj ve, razen tistih, ki so jo upravljali.

Orjuna je sicer danes razpuščena in prav tako so razpuščeni četniki, njeno najbližje sorodstvo. Toda nacionalisti med nami še niso izumrli. Še zmeraj jih je, ki jim ne gre iz glave imenitna kariera Mussolinija in Hitlerja. Še zmeraj jih je, ki sicer vedo, da jim naše ljudstvo ne bo nikoli zaupalo in izročilo oblasti, prav tako glede na njihovo sposobnost kakor miselnost, ki pa upajo, doseči to na drug način: s strahovanjem in nasiljem. Kajti pravemu nacionalistu je glavno, da pride do oblasti in njenih dobrot. Ljudstvo bo potem že kako »osrečil«.

In tako vidimo in srečujemo orjunce in četnike in še druge nacionaliste v vseh nacionalnih organizacijah, v JNS prav tako kakor v Narodni odbrani ali Pofu. Da so eno in isto, je brez ozira na fašistično-nacionalistično vsebino razvidno tudi na zunaj: iste ljudi srečujemo na primer v Narodni odbrani, kakor v Orjuni.

Le zakaj se naši nacionalisti tako otepajo, da bi bili fašisti?

Fašizem ima za ušesa slovenskega človeka neprijeten sozvočje. Preveč je zvezano s to besedo trpljenje naših ljudi onstran zahodne meje. Preveč neposredno so ga mogli in morali spoznati v vsej njegovi nasilnosti, krivičnosti in zahrbitosti. Prihajati torej s fašistično miselnostjo se pravi toliko, kakor vnaprej se odpovedati vsakemu globljemu vplivu na slovensko — pa tudi hrvaško — ljudstvo.

Ker pa se naši fašisti nočejo odpovedati svojemu programu, zatajujejo fašistično ime. Na vsak način nočejo, da bi opazil kdo kako sorodstvo s fašizmom. Sami čutijo, da še ni dovolj, če imajo samo drugo ime; saj ga imajo tudi nemški, avstrijski, francoski fašisti. Čutijo tudi, da nima naše demokratično ljudstvo do njihovih protidemokratičnih želj in namer nobenega zaupanja. Zato hite dokazovati, kako ne samo ni njihov nacionalizem v nobenem pogledu soroden laškemu, ampak da je celo — demokratičen!

Da to dokaže, je priobčil »Pohod« 10. t. m. dolg, dolg sestavek. Klavnost njegovega razlogovanja pa je res vredna, da se pomudimo pri njem.

Da je »Pohod« vedno bil proti demokraciji, tega le ne more kar tako utajiti. Zato bi rad zabil sled za seboj, ko piše, da je prav za prav le proti jugoslovenski demokraciji.

Tu bi bilo prvič reči, da je demokracija ali pa da ni. Demokracija ne more imeti druge označbe, kakor kvečjemu opredelitev po času in kraju. Brž ko ji kdo vzdene kak prilastek, mora vzbuditi sum, da gre za slepomiškanje z demokratično mislijo, če ne naravnost za potvoro. S tega stališča je tudi nepotrebna besedna mašitev govoriti o »pravi« ali »resnični« demokraciji, ker neprave ali neresnične demokracije besednolgično sploh biti ne more, čeprav je res, da je psihološko nujno zloraba demokratične misli izvala pri njenih pripadnikih take prilastke.

Če torej pravi »Pohod«, da se njegovi ne strinjajo z »jugoslovensko demokracijo«, moramo najprej reči, da za to »jugoslovensko demokracijo« prav vsi brezprilastkarski demokratje niso nikoli bili, ker ji je manjkala najbolj bistvena lastnost, namreč — demokratičnost! Jugoslovenska demokracija — to je sploh notranje protislovje.

Vse to je pa že čisti goli fašizem!

Dokazovanje »Pohoda«, da jugoslovski nacionalisti niso fašisti, izpričuje precejšnjo miselno primitivnost. Pred vsem ne pove nič, kaj je z Orjuno in četniki, zatrjuje pa, da vlada pri Zvezi prostovoljcev in Narodni odbrani stroga demokratičnost. Morebiti — za sedaj in na znotraj! Toda na zunaj nista zavzeli prav te dve organizaciji, kakor prej Orjuna in četniki, še nikoli določnega stališča glede demokratičnega načela in zanj. Pač pa smo jih vedno videli med tistimi, ki so branili diktaturo v katerikoli obliki.

Sicer pa bi bilo škoda časa in papirja, dokazovati take samoumevnosti. To in onstran ve vsak, pri čem je. Le da pokažemo, da ne more »Pohod« z ene strani na drugo ohraniti doslednosti, ko se je kdaj proti svojemu notranjemu prepričanju spotaknil nad fašizmom, navajamo iz ene same številke nekaj mest.

Kakor povedano, se je na prvi strani letošnje 14. številke »Pohod« hudo razkoračil nad »fašisti«. Takoj na drugi strani iste številke pa je dal »Na razmišljanje« zglede laškega fašizma, ki mu tega imena celo »Pohod« ne more odrekati. Takole hvali laško fašistično vladavino in njenega »voditelja«:

...Italijanski narod je postal po samo trinajst letih Mussolinijevega režima marljiv, discipliniran, čist in... vojak! Italija, ki nima surovin in je prevzela od prejšnjih režimov derutne finance in stala še pod pritiskom sankcij, je kljub temu mogla voditi uspešno vojno daleč od svojih meja, poleg tega voditi politiko Avstrije in Madžarske, podrediti sebi v finančnem, gospodarskem, političnem in stratežnem oziru Albanijo, pa je poleg vsega tega mogla nuditi svojemu narodu boljše gospodarske razmere kot jih imajo narodi v državah z naravnim bogastvom, ki ne vodijo vojne, marveč uporabljajo sankcije proti Italiji.

Kako se je moglo zgoditi to čudo? Samo s pomočjo reda in dela, ki ga je vpeljal vodja italijanskega naroda. Da pa je smisel za red in delo mogel uvesti, je začel v svojem narodu razvijati in je tudi do parokizma razvijal nacionalizem in patriotizem.

Razpršil je vse poklene politike, ki so zastrupljali narod s svojim partizanstvom, dal je smrtni udarec lažni parlamentarni demokraciji, uklonil in uničil je vse korupcioniste in trote ter vzal za svoje sodelavce navdušene nacionalne idealiste.

»Pohod« ne vprašuje, če bi ne bila Italija morebiti precej na boljšem brez fašizma, kar so dokazovali in tudi dokazali tako resni italijanski razumniki in politiki, kakor Ferrero in Sforza, kar tjavdan govori, da nudi fašizem »svojemu narodu boljše gospodarske razmere«, ko bi se

lahko, če ne od drugod, iz hrvaško-slovenskega emigrantovskega lista »Istra« prepričal o nasprotnem. In tudi samoumevno se mu zdi, da bo pri teh fašističnih zmagah in aneksijah v Abesiniji kar brez vsega ostalo, da bo zlasti Velika Britanija za zmeraj zlezla pod klop pred zmogovitim fašističnim nacionalizmom, menda zato, ker je pač demokratična in torej — za nič!

Kar naravnost pa vzdihuje »Pohod« za fašistično vladavino v naslednjem odstavku:

Vse to se je zgodilo v dobi 15 let. Sedaj se pa vprašamo, kakšno je stanje pri nas sedaj 17 let po izvršenem zedinjenju? Tako, kakršno je bilo pred 17 leti! Plemenska in verska razcepljenost, žalostne gospodarske razmere, partijske borbe, korupcijske afere, brezdušno dirkanje poklicnih politikov za oblastjo in bogastvom, vedno globlje propadanje kmeta in obrtnika, pojemanje prosvetljenosti, vsaj pa ne njeno dviganje, z eno besedo: materialna in — kar je še slabše — moralna beda.

Ko bi bil »Pohod« le malo sposoben — ali vlijan? — stvarno misliti in presojsati, bi se mu bila morala vsiliti misel: Če je slabo pri nas, moramo poiskati krivca, krivec pa mora biti tam in pri tistih, ki so bili pri nas odločujoči in vladajoči, krivda mora biti v sestavi, ki je prav tem odločujočim in vladajočim dal vso oblast v roke. Te oblasti, odločilne oblasti, pa ni imelo vseh 17 let nikoli niti slovensko niti hrvaško ljudstvo, še srbsko ne. Vladala nam je marveč ves čas jugoslovenska nacionalna centralistična čaršija s svojimi podreptiki, in če se je kdaj zdelo, da utegnejo priti Slovenci in Hrvatje do večje besede, brž je razglasila, da je država v nevarnosti in jih potisnila nazaj v brezodločilnost in brezpomembnost.

In naši nacionalisti so ji pritrjevali!

Potem, ko je pokazal »Pohod« na najsijajnejši fašistični zgled, na Italijo, kaže še v istem stavku na Nemčijo in Turško, ki sta prav tako nacionalistični in protidemokratični, kakor Italija. Tudi te dve državi bi nam morale biti po »Pohodu« za zgled.

Nič ne de, če je »Pohod« na drugi strani poln fašističnih imenitnosti, je pa zato na prvi protifašističen. Za njegove jugoslovanske backe je to logika. Tu bi bil pa že na mestu prilastek: jugoslovanska logika. Kajti ta je res nekaj posebnega. S pravo logiko je seveda nekako v taki zvezi, kakor »jugoslovanska demokracija« z demokracijo.

Opazovalec

Izbran fižol

24.

Bilo kuda, naci svuda — so jednaki...

V četrtek, dne 25. 4. t. l. je govoril po radiu vodja francoske desnice Louis Marin in slikal v najtemnejših barvah bodočnost Francije, ako zmaga levica. Govoril je, kakor govorijo nacionalci povsod na svetu, in govor je sklenil, kakor ga sklepa vsi nacionalci: Votiez pour la France! Glasujte za Francijo!, misleč pri tem: glasujte za nas, nacionalne Francoze! Kajti v očeh nacionalnih Francozov je Francija samo tedaj Francija, ako jo vladajo nacionalni Francozi.

25.

Srce za uradništvo

Nedavno je napisalo »Jutro« beležko, ki graja miselnost, da je treba kaznovati grehe bivših režimov na uradništvu, ki je samo izvrševalo ukaze vodnikov teh režimov, ki je celo moralo izvrševati te ukaze, ne da bi se vpraševalo, ali so zakoniti ali ne. Popolnoma se strinjamo z vodilom, da naj grehov bivših režimov ne plačujejo nedolžni, temveč samo in ravno tisti, ki so prejšnje režime predstavljali, a mislimo, da bi pokazalo »Jutro« veliko več srca za prizadeto uradništvo, ako bi opozorilo na tisto zakonito določbo, ki daje uradništvu pravico, da odrečejo pokornost ukazom, ki niso zakoniti. Seveda bi bila tudi ta opozoritev samo zato koristna, ker bi prizadeto uradništvo s pridom odgovorilo, da dotična zakonita odredba nima prav nobenega praktičnega pomena, ker so ji zbili zobe spet — predstavniki prejšnjih režimov na ta način, da so uveljavili absolutno premestljivost uradništva. S tem odgovorom pa smo prav dospeli do tiste točke, v kateri je izvor — brezsrčnosti nasproti uradništvu. In ta izvor je: krčevitost, s katero se pulijo državotvorni jugoslovenci za oblast pri zavesti, da bi jim je ljudstvo v svobodi nikdar ne dalo v roke. Z.

Čaršiji na pomoč

Prav je, če kažemo zmeraj in zmeraj tudi na krivdo, ki leži v nas samih, kadar razmotrivamo vzroke te brezprimerne stiske, tvarne in npravne, ki nas tlačijo in dušijo. To smo mi že precejkrat storili in še bomo delali tako. In vsaka resna, stvarna kritika nas samih, naše malodušnosti, naše prevlelike zaupljivosti in politične lahkomisljenosti, s katero smo metali svoje dobrane — vsaka taka kritika bodi pozdravljena. Seveda, kritika morabititi resnična. Če ne, je

bolje, da je sploh ni, kajti sicer budi samo vnovič malodušnost in politično lahkomisljenost.

Da je pa to skoraj namen kritike, ki jo beremo v letošnjem 15. »Pohodu«, prihaja človeku takoj na misel, ko jo je preletel s pogledom:

Doma, v zakajenih gostilnah in kavarnah smo se pridušali in zabavljali čez vse, kar ni bilo slovensko ter se nazivali sol Jugoslavije. Ko pa so prihajali naši ljudje drug za drugim v Belgrad, so drug za drugim onemeli in postali le še številke, s katerimi so računali posamezni režimi. Kje bi bilo danes vprašanje naše bolnice in drugih res važnih in nujno potrebnih kulturnih in socialnih ustanov, če bi se bili vsi naši tako zvani voditelji, pa naj pripadajo tej ali oni struji, tej ali oni stranki, zavedali, da niso zastopniki te ali one partije, te ali one klike, marveč da je njih glavna in edina naloga energično zastopstvo vseh bitnih interesov naše ožje domovine, seveda le toliko, kolikor so ti interesi združljivi s širšimi in vsled tega prvenstvenimi interesi celokupnega naroda in države.

»Pohodova« »kritika« torej ni drugega, kakor poskus, da zavaja vzbujajočo se kritičnost našega človeka v krivo smer. Pravih krivcev, centralističnih nacionalistov, naj bi ljudje ne videli in spoznali.

Prav fletkano pohodovski pa je zadnji stavek navedka: ... »Kolikor so ti interesi združljivi s... prvenstvenimi interesi celokupnega naroda...« Torej so interesi slovenstva — in hrvaštva —, ki s temi prvenstvenimi interesi niso združljivi? Kateri so? Kajti doslej smo v jugoslovanski žurnalji zmeraj brali, da take nezdružljivosti ni in ne more biti.

Res, čaršija, svoje podložne nacionaliste si dobro vzgojila. Ne boj se zanje!

Hazard za mladino

Hazard je po § 562 k. z. prepovedan in so zanj stroge kazni. Pod zakon je včasih spadala celo »cifra ali mož«, kjer je šlo zgolj za krajcarje. Celo »kronske« avtomate, ki so se bili pojavili med vojno in so imeli »dobrodelen« namen, je oblast hitro likvidirala.

Pred dnevi sem stopil v bufet »Rio« v Šelenburgovi ulici. Kaj je to? se zavzajem, stopivši v lokal, kjer je bilo kakor v cerkvi. Začela se je doba sladoleda, si mislim, in se komaj prerijem do kraja skozi gnečo otrok. Presneto, ja posel pa ni slab, brundam dalje. A ko pogledam natančneje, vidim, da se motim. Prodajalka sladoleda stoji prekrizanih rok, brez dela. Od kdaj otroci ne marajo slaščic.

Klobčič 10 do 15 otrok, da, pravcatih otrok, se

drenja okoli nekakšnega okusnega zaboja, meče v odprtino dinarje, vrtil ročko, da se železna stvar stresa in ropota, pri tem pa vzklika in se suje kakor pri nogometu. Avtomat. Avtomat za denar. Hazardni avtomat! Otroški hazard! Kajti za v ta zaboj vrženi denar ne dobiš morda čokolade ali kaj podobnega, nego — nič! — ali kvečjem, če imaš srečo, svoj denar nazaj. Imeti moraš že posebno »srečo«, da dobiš še kak dinar povrhu.

Otroci prihajajo kar trumoma, posebno v šolo in iz šole grede. Doma so izmoledevali denar za bogve kaj, za zvezek, tinto, svinčnik, karkoli, da izgine ta v brezdnno brez povratka — nekam na jug; kajti »iznajdba« je prišla od tam nekje. Žalostno je gledati, s kakšno strastjo igra ta mladina, prerivajoča in suvajoča se nestrpnost, da pride čim prej na vrsto. »Ti si že, daj, da bom še jaz.« »Posodi mi dinar; jutri ti ga vrnem.« »Hudiča boš vrnil; kdo ti ga bo pa dal!« Take in podobne se sliši venomer. Za sladoleci se nihče še ne zmeni ne.

Pozneje, že zvečer, sem stopil še enkrat notri. Še vedno gneča. Za spremembo to pot nekoliko starejši, a še vedno mladina: vajenci, mlajši delavci, pa tudi šolarčki in dijaki. Ne enega starejšega. Za stvar bi se morala pozanimati vsaj šolska oblast, če že drugi ne. Naj reče besedo, če treba, tudi društvo »Šola in dom«. Ti avtomati morajo proč, ven iz naših krajev! Ta železna žrela niso niti za odrasle, kaj še za mladino! Tudi tedaj ne, če bi bili za prehrano revežev doma. Saj jih polnijo tisti, ki so sami reveži.

Usoda slovenskih rudarjev na jugu

»Slovenec« poroča, da so prišli v Belgrad iz Kumanovega trije slovenski rudarji in se pritoževali, da jim lastnik rudnika, Srb Dimitrij Pavlovič, že osem mesecev ni izplačal mezde.

Nekajkrat smo že pisali o takih zadevah. In še bomo imeli priložnost, da poročamo, dokler bo pač trajala ta brezprimerna stiska, v katero je pahnul slovenski narod jugoslovanski nacionalizem s svojim centralizmom

Zato pa bodo jugoslovenci slej ko prej »priporočali« našim brezposelnim, naj se ne selijo v tujino, ampak naj gredo iskat dela in jela

kakor je Dimitrij Pavlovič, ki je gotovo vnet pripadnik »nacionalnega edinstva« in — seveda! — tudi jugoslovanske nacionalne stranke.

Samo tega še manjka: da bi namreč kak jugosloven razglasil te slovenske delavce, nezadovoljne, da bi delali zastoj kakemu še tako vnetemu jugoslovenu, za separatiste in sovražnike »nacionalnega edinstva«.

V tem neplačevanju mezd je tudi rešitev uganke, zakaj so srbijanski rudniki »donosnejši«, tako da morejo tekmovati z našimi še kar tu v Sloveniji, kljub temu, da morajo plačevati prevoznine za 800 km in več.

Vlade ljudstva se boje

»Otadžbina«, glasilo Ljotića, »Zbora«, nekdanjih naših prelomovcev, glasilo za fašistično stanovitvo, v katerem bi imel Belgrad, pa seveda tudi Ljotić, poglavitno besedo, ta list primitivne misli in miselnosti torej piše:

»Demokracija... demokracija... demokracija...

Ponavljajo papige. Ponavljajo brez potrebe, brez razumevanja, brez zavesti, da je to, kar ponavljajo, že davno mrtvo.

Ne vidijo kratkovidni, da čas ne stoji. In da se ljudska misel giblje naprej k boljšemu in popolnejšemu. Kolo časa melje pod seboj vse, kar ne koraka z njim.

Logika teh besed je res nepremagljiva, naravnost jugoslovanska.

Davno je že mrtva demokracija? Čudno samo, da je živa demokracija najbolj v tistih narodih in državah, ki v resnici vodijo ne samo v kulturi, ampak tudi v politiki.

Čas ne stoji? Seveda ne stoji! Koraka dalje in pohodil bo vse, ki mu stoji nasproti. Razvoj že začrtuje njegovo pot. Ta pot pa vodi čez razdrte in zlomljene fašistične sestave, ki so svoje narode pahnili v stisko, pa ne vedo pota iz nje.

Ljudska misel da hoče boljšega, popolnejšega? Seveda, in še kako hoče. Boljših in popolnejših sestavov od sedanjih hoče na primer zlasti pri nas. Ljudstvo noče več gnilega oligarhičnega sestava, ki nas je doslej vladal in ki ni dal njemu nobene besede, nobene veljave. Hoče in zahteva, da se ne vlada, kakor doslej, proti njemu in njegovi izraženi volji. Ali pozitivneje povedano, hoče da odloča njegova volja, da se vlada samo, ne pa da ga vladajo neki vsiljivi in vsiljeni »voditelji«, hoče torej vlado ljudstva.

Vlada ljudstva, to pa ni nič drugega, kakor — demokracija!

Ljudstvo bi bilo po tej zborovski logiki torej zoper to, da se vlada samo, zametavalo bi svoje dostojanstvo, svojo človečnost in hotelo, da ga vladajo in tlačijo drugi.

Res, samo v fašistično-stanovski glavi je mogla nastati ta čudna logika.

In kolo časa ne melje vse zaostalo?

O, seveda dela tako! Samo da pri nas ni mo-

goče šteti demokracije za nekaj zaostalega, ko je pa do danes sploh še nismo imeli. Saj vendar Ljotić in njegovi poznajo vsaj najbližje dogajanje? Ali bo mar trdil, da je bil demokracičen jugoslovanski centralizem, ki je hotel dočela udušiti voljo zlasti slovenskega in hrvaškega ljudstva? Da je sploh imelo kdaj pri nas res ljudstvo besedo?

Kolo časa ne more torej mendrati nekaj, česar sploh ni. Pač pa bo pomendralo marsikaj, kar je in kar ne bo moglo obstati pred njim. Stanovitvo bo med prvimi. Saj še fašistične države ne vedo in ne morejo kam z njim, čeprav so ga razglasile za svojo poglavitno osnovo.

Seveda, niso naši stanovščinarji brez vzroka zoper demokracijo, namreč zoper vlado ljudstva. Tuji so mu, kakor je njim ljudstvo tuje. Vedo, da jim zato ljudstvo ne zaupa. Da jim zato ne bo dalo besede. Da bodo torej ob prvi pravi vladi ljudstva brez vsakega pomena.

Samo iz te zavesti je sploh mogoče umevati »gibanje«, kakor je »Zbor«.

Nova, a prav nečedna obrt

Nova obrt je vzcvetela v Ljubljani, a brez obrtnega lista in obrtnega davka; tega plačujejo v obilni meri le tisti, ki se jih ti »obrniki« lotijo. — Gre podeželski duhovnik — gotovo tudi kdaj laik — s postaje v mesto. Kar se ustavi pred njim na ozkem trotuarju Kolodvorske ulice mlad, lepo oblečen gospod, nekoliko zagorelega, okroglega, lepo rejenega obraza — lahko je rejen, ko pa izvršuje prav prijetno obrt, a ob nji dobro je in pije — in smejljaje nagovori tujca, ves prevzet od srčnega veselja nad svidenjem: »O, ti tukaj?« Popotnik, vsaj še enkrat starejši od mladega gospoda, se čudi, išče v spominu, kdo bi to bil, pa ne najde. — »Oprostite, gospod, kdo pa ste?« — »Saj se vendar pozna.« se smejlja mestni gospod, mežika z malimi očmi, kakor bi ga precej imel, najbrž ga tudi ima. A tujec se ne more spomniti, vpraša štiri, petkrat, kar napadalec zamrmra nekaj kakor: »Jože Korošec« ali »Jože s Koroškega.« — »Žal, meni se mudi,« se hoče otresti tujec. A »Jože Korošec« čez vse vljudno: »Pa te malo spremljam.« — A si nenadoma domisli: »Pa bi pogledal malo k moji mami. Tako te bo vesela.« — »Saj gospe nič ne poznam.« — »Kar pojdi! Tako te bo vesela.« — In kar s silo poriva tujca na dvorišče Kolodvorske ulice št. 18 — tam je tak »Raubritternest«, najbrž še kje v Ljubljani. Odpre vrata v neko kuhinjo. Tujec se čudi: čisto neznan, precej rejena gospa stoji pri ognjišču. Mučno je. Po nekaj vljudnih besedah se popotni poslovi. A spoštovani gospod Jože Korošec (?): »Boš vendar mami kaj dal.« — »Kaj dal?« se čudi tujec. — »Vsaj par dinarjev.« — Tujec se čudi še bolj. A da bi se rešil nadležnega, vzame denarnico in iz nje kovača. — »Boš dal vendar onegale,« sili gospod Jože Korošec in kaže kovanca za 50 dinarjev. To popotni odločno odkloni, nakar ga spretni »obrniki« spremi na ulico ter se naglo poslovijo. — Ali te prime na ulici kak mlad gospod — bo menda tudi Jože Korošec, ki ima pač sto imen kakor hidra sto glav — kar nenadoma za roko in ves navdušen pozdravi: »O, Bog te živi! Ti v Ljubljani?« — Pa se spet ta napadeni podeželan čudi: »Kdo pa ste gospod?« — »Saj sva vendar sošolca,« in kar užaljeno. — »Sošolca? Kako se pa pišete?« — »Janez Žužek.« — »Pa se nič ne spominjam kakega Janeza Žužka.« — »Kako ne? Saj sva še na fotografiji skupaj. V drugi vrsti.« — Pa govori, da bi nevernega Tomaža prepričal. In seveda napumpa. — Ali se predstavi spet istemu obiskovalcu Ljubljane čez uro drug mlad gospod — ne bi stavil šivanke, da niso vsi sinovi iste matere! Je kar doktor, ki je prišel pravkar od vojakov. Pa je v trenutni stiski in napumpa. — Čez uro se loti istega popotnika tretji. Da je širil brošuro našega g. Janeza Kalana — nedolžna, v vsem resnična brošurica! — pa je moral zaradi tega mnogo trpeti. In kaj drugega je konec vsega govorjenja, kakor da hoče imeti denar! — Mislimo, da mora biti proti taki »obrti«, ki bi Ljubljano lahko spravila v sloves, da je »jama razbojnikov«, vsak pošten Ljubljančan, kdor misli in trdi, da je v službi resnice in pravice, še prav posebno. Korenito bo treba iztrebiti tako roparsko viteštvo! Opozarjamo pa na te »viteze z lažnim vezirjem« ljubljansko policijo in vse tujce, ki v Ljubljano prihajajo, da jim ne bodo nasledili, kakor sta jim dva podeželska župnika sosedu v enem tednu. Koliko drugih že, kdo ve?

M.

Posebnost in zanikrnost

Te dni so se spominjali listi šestdesetletnice rojstva velikega tatarskega osvajačevalca Timurja Lenka. Timur pomeni Železni, to je bilo njegovo prvotno ime. Pozneje je zaradi neke rane na nogi šepal, zato je dobil še vzdevek Lenk, kar pomeni Hromi. Zgodovinarji, ki so njegovo zgodovino zasledovali po arabskih virih, so iz arabske transkripcije razbrali Tamer-lan, namesto pravilnega Timur Lenk, in to ime straši še zmeraj pri slabih zgodovinarjih in površnih podlistkarjih. Zaradi nazornosti naj bi omenili, da je hromi Timur-lan nekako isto, kakor če bi na primer ljubljanski

okoliški občini Tomačevo ali Lavrica izgovarjali Tomaču in Laferka, kakor je to delalo nemško vojaštvo, ki je tako po svoje bralo na zemljevidih zaznamovana Tomatschou in Laverca.

Da so tudi slovenski listi ostali pri tej površnosti, je seveda skoraj samo ob sebi umevno; kdo bi se trudil in brskal po resnih virih. Ko govori neki dnevnik o nastanku velike mongolske države, imenuje ustanovitelja preprosto Džingis-kana, kakor da bi bilo to lastno ime in ne le njegov naslov kot najvišji vladar. Ali da spet govorimo s primerom, je nekako tako, kakor če bi na primer kdo govoril o carju Petru Velikem, pa ga preprosto imenoval Carja, njegovo ime pa izpustil, kakor je izpustil ta dnevnik tudi ime Temudžina, prvega džingis-kana. Kajti kakor je bilo carjev več, tako je bilo tudi džingis-kanov, ali pravilneje džingis-ka-kanov več. Tudi ni res, da bi bil Timur Lenk naslednik džingis-kanov, torej nekak džingis-kan sam, bil je marveč le velik osvojevalec, ki si je za vsak primer in zaradi večje avtoritete celo »držal« pravega potomca Temudžina kot ka-kana, četudi mu ni dal nobene dejanske oblasti.

Te vrste se nam je zdelo potrebno napisati, da po eni strani zaznamujemo malomarnost in površnost, po drugi pa svarimo bralce, da so previdni, ko si izbirajo vire za svojo izobrazbo in pouk.

Izjava in pojasnilo

V zadevi našega sestavka »Herr von Schiwitzhoffen« v ljubljanskem »Jutru« smo dobili spodaj natisnjeni dopis. Priobčujemo ga radi, predstavljamo pa, da prav gotovo ni nihče naših bralcev kdaj istil Cankarjevega Schiwitza s predniki dopisnika, kajti nedvomno je bil ta Schiwitz za Cankarja zgolj ime brez sleherne zveze z nosilcem tega imena, kakor so zgolj imena brez zveze s kakim poljubnim človekom enakega imena tudi njegovi Kačurji, Naceti iz Razora in drugi.

Dopis se glasi:

P. n.

Z ozirom na članek, ki ga je priobčil Vaš cenjeni list od 25. aprila t. l. z naslovom »Herr von Schiwitzhoffen v ljubljanskem »Jutru« moram sledeče izjaviti:

V teh izvajanjih, namreč v polemiki z »Jutrom« oziroma z »Mislijo in delom« navajate Anastasiusa Schiwitza von Schiwitzhoffen, o katerem je pisal Ivan Cankar, ki ga potem v svojem odgovoru zopet citira »Jutro«. Ne da bi se kot nepoklicanec mešal v to polemiko, moram zaradi svojega imena na to reagirati, tem bolj, ker Vaš cenjeni list vrh tega omenja tudi nekega Nastasa Šivičiča, ki da »straši sedaj po naših krajih in pljuva na slovenstvo«. Pojasniti namreč moram, da sem v tej stvari prizadet toliko, da se pišem Ludovik Šivic, okrajni komisar v pokoj, stanujoč v Ljubljani, Na Stolbi št. 8, v vili Rasberger, in sem edini v Jugoslaviji še živeči potomec rodbine Šivic, ki je imela do prevrata še pravico do naslova »von Schiwitzhoffen«. Ugotavljam, da vse tiste tri deloma problematične osebnosti, namreč Cankarjev »Anastasius von Schiwitz«, potem »Anastasius Schiwitz von Schiwitzhoffen« dnevnika »Jutro« in od Vas temu nasproti postavljeni Jugosloven Nastas Šivičič niso v nobeni kakršnikoli zvezi z onim »von Schiwitzhoffen« in njegovim rodom, ki je bil do prevrata upravičen k temu naslovu, kar naj javnost vzame na znanje.

Ludovik Šivic,
okrajni komisar v pokoj.

Mali zapiski

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi knjigo »Von Moskau nach Jerusalem«, ki jo je spisal Leon Glaser in je izšla na Dunaju.

Minister dr. Miha Krek je dne 17. maja t. l. na shodu v Velikih Laščah dejal: »da bo vlada že letos poskrbela za ogromna sredstva, da bodo hranilnice in posojilnice že letos mogle pričeti s poslovanjem«. Vsa slovenska javnost je prisluhnila pri teh besedah.

Katastrofa srednje šole.

Dne 14. maja 1936 se je vršilo v dvorani Mestnega doma lepo obiskano zborovanje društva »Šola in dom«. Na tem zborovanju se je od poklicane strani ugotovilo, da je položaj našega srednješolstva katastrofalen. Bili so časi, ko so se morali starši boriti za narodni učni jezik, sedaj se morajo boriti za primerne šolske knjige in celo za prostor in zrak. Nerazumljivo pa je, da se stavijo nemogoče ovire sestram uršulinkam, ki so pripravljene, da na svoj račun nudijo privatno žensko gimnazijo s pravico javnosti, ko vendar take gimnazije na račun naših davkoplačevalcev ne moremo dobiti. Na zborovanju so bile soglasno

sprejete primerne resolucije za rešitev tega vprašanja. Ko je pa neka mati vprašala, kaj bo, ako prošnje staršev ne bodo uslišane, je to referenta tako presenetilo, da je začel govoriti o naših poslancih.

Nova francoska vlada.

Predsedstvo francoske vlade prevzame skoraj gotovo v kratkem poslanec Leon Blum. Blum je socialist in znan kot odločen nasprotnik fašizma. Vodil bo torej gotovo zunanjo politiko ob strani Velike Britanije. Zato ga niso prav nič veseli niti Italijani niti Nemci.

Darujte za tiskovni sklad „SLOVENIJE“

Politika naj bo stvarna.

Londonski dopisnik »Berliner Tageblatt« je napisal v sestavku »Anglija med Italijo in Francijo« tele resnične besede:

»Čuvstvena prijateljstva in sovrašstva so razkošje, ki si jih morejo privoščiti narodi v mirnih časih. Kadar pa gre v živo, stopa gola korist na mesto simpatij in antipatij. Zato sta danes »dobra prijatelj« Anglija in Sovjetska zveza, ki nista včasih našli dobre besede ena za drugo, medtem ko je abesinska vojna spremenila staro angleško italijomanijo v eno izmed najostrejših nasprotstev naše dobe. Javno mnenje gre navsezadnje v takih primerih vzporedno. Zato morajo tako imenovana prijateljstva med narodi zlasti tisti sprejemati posebno previdno, v katerih korist so. Ko se bliža odločitev, se postavi vsak narod na stran tistega, ki obeta njegovim koristim največ uspeha.«

Mimogrede — povsod na svetu se tega političnega vodila dobro zavedajo in ravna po njem. Kajti kdor se ne ravna, je in mora biti izkoriščen prav do uničenja. Samo Slovenci se do tega osnovnega političnega spoznanja nismo dolgo mogli povzpeti.

Posebnost.

Novi egiptovski kralj Faruk ima šele 16 let. Do spolnjenega 18 leta bo zato vladal v njegovem imenu regentski svet. Ko bo pa dopolnil 18 let, bo lahko polnoveljavno vladal narodu, ki šteje 15 milijonov ljudi in deželni, ki meri 994.000 km² in ki leži na eni izmed najbolj kritičnih zemljepisnih točk starega sveta. 15 milijonov ljudi bo lahko vladal, ne bo pa smel razpolagati po zakonih svoje države nad svojim zasebnim premoženjem do spolnjenega 21. leta. Do tega leta mu bodo namreč to premoženje upravljali varuhi.

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.

ZADRUŽNA TISKARNA

REG. Ž. Z. O. Z.

Priporoča se za tiskanje

časopisov, revij in knjig;

reklamnih letakov, lepakov,

vabil za gledališke

odre in koncerte; vizitk.

kuvert, tiskovin za urade,

hranilnice, posojilnice in

trgovine ter vseh v tiskarsko stroko spadajočih del.

V LJUBLJANI
TYRŠEVA C. 17

TELEFON 50-67